

ПРИМУС, ЯК МЕТОД АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ОСІБ, ЯКІ ВІДБУВАЮТЬ КРИМІНАЛЬНІ ПОКАРАННЯ

Віктор Вікторович ЗАВІРЮХА,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення прав осіб, які відбувають кримінальні покарання, реалізуються за допомогою низки методів, серед яких самостійне та незалежне місце відводиться примусу. У найбільш загальному розумінні примус - це вплив на волю та поведінку людини шляхом застосування певних засобів обмеження чи спонукання, який здійснюється з метою забезпечення дотримання встановлених правил, виконання обов'язків або недопущення протиправних дій. Великий тлумачний словник сучасної української мови дає декілька значень поняття «примус»: по-перше, примус трактується як натиск із чийогось боку, примушування; по-друге, примус - це зусилля над собою; по-третє, примус - це зумовлена кимсь або чимось необхідність діяти певним способом, незалежно від бажань [1, с. 940]. Р.С. Мельник доводить, що примус - це застосування до правозобов'язаних суб'єктів передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, особистісного, майнового, організаційного чи іншого характеру з метою попередження чи припинення протиправних дій, подолання їх шкідливих наслідків, покарання за вчинення правопорушення, а також забезпечення громадського порядку і громадської безпеки [2, с.5]. З точки зору державного управління, пише М.М. Остафійчук, правовий примус - це формуючий вплив на правосвідомість суб'єкта, для якого зовнішні чинники, що виражаються в передбачуваному чи реальному обмеженні (погіршенні) соціального (в тому числі правового) становища особи, спричиняють для примушеного загрозу чи дійсне настання невігідних наслідків матеріального, морального чи організаційного характеру, змінюючи чи вдосконалюючи його правосвідомість [3, с.174; 4].

З точки зору адміністративного права, пише Т.О. Коломоець, адміністративно-правовий примус - це особливий різновид державно-правового примусу, тобто визначені нормами адміністративного права способи офіційного фізичного чи психологічного впливу уповноважених державних органів (а в деяких випадках і громадських організацій) на фізичних та юридичних осіб у вигляді особистих, майнових, організаційних обмежень їхніх прав, свобод та інтересів у випадках вчинення цими особами протиправних діянь (у сфері відносин публічного характеру) або в умовах надзвичайних обставин у межах окремого адміністративного провадження задля превенції, припинення протиправних діянь, забезпечення провадження в справах про правопорушення, притягнення винних осіб до відповідальності, попередження й локалізації наслідків надзвичайних ситуацій [5, с.66].

Таким чином, примус як метод адміністративно-правового забезпечення прав осіб, які відбувають кримінальні покарання, має подвійне зна-

чення. З одного боку, він розглядається як засіб обмеження, що поклика- ний підтримувати правопорядок у місцях позбавлення волі чи інших уста- нових виконання покарань, запобігати правопорушенням та гарантувати виконання встановлених законом вимог. З іншого боку, примус виконує і захисну функцію, оскільки саме завдяки його застосуванню створюються умови для реалізації прав засуджених. Йдеться про забезпечення їхньої особистої безпеки, захисту від незаконних посягань з боку інших осіб, мож- ливість користуватися правом на охорону здоров'я, працю, освіту чи звер- нення зі скаргами до уповноважених органів. Важливим є те, що адмініст- ративний примус у цій сфері здійснюється не довільно, а в суворих межах закону, з урахуванням принципів пропорційності, необхідності та поваги до людської гідності. Таким чином, він виступає не як інструмент свавіль- ного обмеження, а як правовий механізм, що дозволяє збалансувати інте- реси держави у підтриманні дисципліни та правопорядку з правами самих засуджених, забезпечуючи їхню реалізацію навіть в умовах виконання кримінального покарання.

Список використаних джерел:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. 1140 с.
2. Мельник Р.С. Забезпечення законності застосування заходів адміністративного примусу, не пов'язаних з відповідальністю: Автореф. дис... канд. юрид. наук. Харків, 2002. 19 с.
3. Остафійчук, М. М. Заходи правового примусу в трудових правовідносинах [Текст] / М. М. Остафійчук // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. 2002. № 4. С. 168–175
4. Михалко І. С. Забезпечення принципу раціонального застосування примусових заходів і стимулювання правослухняної поведінки засуджених : монографія / І. С. Михалко. Х. : Право, 2013. 200 с.
5. Адміністративне право України: навч. посібник / за заг. ред. Т.О. Коломоєць, Г.Ю. Гулевської. К.: Істина, 2007. 216 с.